

Teologiczna interpretacja klęski Żydów w 1 Mch 5,55-62

Streszczenie

Passus 1 Mch 5,55-62 stanowi zasadniczą treść niniejszego artykułu, omówiony przez autora natchnionego w dwojaki sposób: historyczny i teologiczny. Pierwszy stoi bez wątpienia w służbie drugiemu, uwypuklając znaczenie tekstu w świetle wiary nie tylko samego hagiografa, lecz zwłaszcza Izraela, narodu wybranego, trwającego w stałej relacji do swego Boga. To On jest fundamentem wszelkich wydarzeń, jakie dzieją się pośród wspólnoty ludu Bożego, On je czyni i gwarantuje ich ostateczny wymiar, nawet wówczas, gdy może on okazać się negatywny. Autor biblijny chce ukazać teologiczne podłoże dziejących się wydarzeń, przekonując, iż Bóg wspiera wyłącznie tych, którzy pozostają wierni przepisom Jego prawa, niezależnie od pełnionych przez siebie funkcji. W ten sposób teologia historii własnego narodu staje się najlepszą nauczycielką życia kolejnych pokoleń, które mogą uczyć się własnej relacji do Boga na kanwie tego, co wydarzyło się niegdyś, a co musi być respektowane, jeśli nie mają powtórzyć się błędy i katastrofy minionych czasów.

Warunki uprawiania teologii w świetle Pierwszej *Mowy Teologicznej* św. Grzegorza z Nazjanzu

Streszczenie

Do największych traktatów teologicznych, które pozostawiła starożytność chrześcijańska, należą niewątpliwie *Mowy* (w liczbie 45) św. Grzegorza z Nazjanzu, a wśród nich pięć tak zwanych *Mów teologicznych* (27-31). Przedmiotem artykułu jest pierwsza *Mowa teologiczna* (27), mówiąca ogólnie o teologii. Stanowi ona wstęp do czterech pozostałych i zawiera bogate oraz ponadczasowe treści, które mogą wykorzystać ci, którzy dzisiaj uprawiają teologię. Św. Grzegorz zaznacza, że „nie każdy może o Bogu rozprawiać”, „nie byle kiedy”, „nie wobec wszystkich” i „nie o wszystkim”. Nie każdy, ale tylko ten, kto jest do tego odpowiednio przygotowany, czyli posiadający wiedzę o Bogu oraz odznaczający się gorliwością chrześcijańską. Prawdziwy teolog powinien zajmować się teologią w odpowiednim czasie, to znaczy wtedy, gdy potrafi całkowicie skupić swoją i innych uwagę na Bogu. Teologię powinno się też uprawiać wobec ludzi, którzy są do tego przygotowani, otwarci na tajemnice Boże i gotowi przyjąć przekazywane prawdy. Zawsze jednak należy mieć na uwadze, że Bóg jest tajemnicą, którą do końca żaden człowiek nie potrafi ani objąć swoim rozumem, a tym bardziej wyjaśnić. Biskup z Nazjanzu zaznacza też, iż bardzo ważną rzeczą w zajmowaniu się teologią jest to, by swoim postępowaniem ukazywać we właściwym świetle prawdy Boże, w przeciwnym razie można wyrządzić więcej zła i szkody niż dobra.

Natura i misja Kościoła

Świadectwo rozwoju eklezjologii Komisji „Wiara i Ustrój”

Streszczenie

Studyjny tekst *Natura i misja Kościoła* – (NMC) reprezentuje bieżący stan refleksji nad Kościołem wypracowany przez Komisję „Wiara i Ustrój”. Tekst stanowi znaczącą rewizję wcześniejszego dokumentu zatytułowanego *Natura i cel Kościoła*. Podtytuł *Etap na drodze ku wspólnemu oświadczeniu* wskazuje, że jest to też tekst tymczasowy, również jeszcze dzieło będące w rozwoju. Dokument jest świadectwem postępu dokonanego przez chrześcijańskie wspólnoty na drodze do jedności, ponieważ konwergencje pokazują, jak wiele potrafimy już wspólnie powiedzieć o Kościele. Studyjny tekst ujawnia również zdolność uczciwego mówienia o wszelkich różnicach.

W uzgodnionym tekście Trójca Święta jest punktem wyjścia dla zrozumienia natury Kościoła, specjalnie jego jedności w wielości. Kościół jest dziełem Bożego Słowa i Ducha Świętego. Będąc Bożym darem, nie może istnieć dla siebie.

Bp Henryk WEJMAN

Studia Gnesnensia
Tom XXVIII (2014) 47–57

Ufność w życiu moralno-duchowym człowieka

Streszczenie

Celem artykułu jest ukazanie wartości postawy ufności w rozwoju moralno-duchowym człowieka. Tak określony cel był realizowany w trzech etapach.

Najpierw została zaprezentowana podstawa ufności. Stanowi je w pierwszym rzędzie dzieło stworzenia człowieka przez Boga na Jego obraz i podobieństwo. Z faktu, iż człowiek został powołany przez Boga do istnienia płynie dla niego apel do powierzenia się Jemu. Drugim obliczem tej podstawy jest dzieło odkupienia człowieka przez Chrystusa. Właśnie On w akcie odkupienia dał człowiekowi dowód bezgranicznej miłości Boga wobec niego, a tym samym zaprosił go do zaufania Jemu.

Odwołanie podstawy ufności skierowało refleksję w stronę zaprezentowania jej natury. W efekcie analiz danych źródłowych ufność została określona jako bezwarunkowe zdanie się człowieka na Boga i trwanie w Jego obecności. Taka postawa nie ma charakteru statycznego, lecz podlega rozwojowi. Wzrost człowieka w zaufaniu Bogu wzmacnia się na miarę uznania przez niego osobistej relacji wobec Niego, czyli pokory i stopnia intensywności dialogowania z Nim, czyli modlitwy.

Ostatnim etapem refleksji było zaprezentowanie wartości postawy w moralno-duchowym wzroście człowieka. Kierując się zaufaniem Bogu, człowiek nabiera siły duchowej do zmagania się z osobistymi niedoskonałościami, aby je przewyciężyć i staje się coraz bardziej nieugięty w doskonaleniu własnego człowieczeństwa. Tak wewnętrznie odrodzony człowiek nabiera większej wrażliwości na bliźnich i bywa gotowy do zaradzania ich potrzebom. W ten sposób ufność stanowi zasadniczy czynnik jego otwartości społecznej.

Chrześcijańska wizja współczesnego człowieka

Streszczenie

Jednym z podstawowych przymiotów chrześcijańskiej wizji człowieka jest jego niezmienność i powszechność. Dzięki temu pierwotna idea człowieka stworzonego na obraz i podobieństwo znajduje pełne odniesienie do Chrystusa, ale także względem każdej osoby ludzkiej, bez umniejszenia czy redukcji. Prawdy tej nikt nie jest w stanie zaprzeczyć, bez względu na siłę oddziaływania przeróżnych ideologii naukowych albo systemów politycznych rozwijanych w poszczególnych okresach historycznych. Chrześcijaństwo po wszystkie czasy z jednakową troską i oddaniem broniło własnego poglądu na rzeczywistość osoby i jej przeznaczenia. Tak samo czyni obecnie, podkreślając przy tym, że chrześcijanie są i pozostaną w świecie szczególną manifestacją nieprzemijającej nowości, która w pełni utożsamia się ze Zmartwychwstałym.

Krótką historia Dekretu o ekumenizmie w 50. rocznicę ogłoszenia

Streszczenie

Wiek XX, będący sceną wielu tragicznych wydarzeń, przeszedł do historii jako wiek zapoczątkowania ruchu ekumenicznego. Jednym z głównych zamierzeń Vaticanum II było wzmoczenie wysiłków w celu przywrócenia jedności wśród wszystkich chrześcijan. Dekret o ekumenizmie *Dignitatis Redintegratio* został najpierw zaaprobowany, a następnie ogłoszony przez Sobór Watykański II dnia 21 listopada 1964 r. Dekret o ekumenizmie (łaciński tytuł tłumaczy się jako „przywrócenie jedności”) był ważnym punktem zwrotnym na progu nowego *millennium* chrześcijaństwa. Troska o jedność chrześcijan przebiega poprzez wszystkie części tego krótkiego dokumentu, a także przenikała całe obrady soborowe. Artykuł składa się z trzech części:

- 1) Zarys historii ruchu ekumenicznego,
- 2) Etapy przygotowania do Soboru,
- 3) Ekumeniczna problematyka podczas obrad Soboru.

W zakończeniu autor stwierdza, że Dekret o ekumenizmie wytycza nam drogę na XXI wiek. Jest to polecenie Pana, aby podążać tą drogą, z umiarem, ale również z odwagą, z cierpliwością, a przede wszystkim z niezłomną nadzieją.

Refleksja nad modlitwą Jezusa Chrystusa w pismach Josepha Ratzingera/Benedykta XVI

Streszczenie

W chrystologii Josepha Ratzingera/Benedykta XVI silny akcent położony jest na *modlitwę*. Modlitwa ma w życiu Jezusa Chrystusa fundamentalne znaczenie. Przenika ona całą Jego ziemską egzystencję, całkowicie ukierunkowaną ku Bogu. Wszystkie istotne wydarzenia w Jego życiu, w których stopniowo odsłania się Jego tajemnica, poprzedza modlitwa. Na *modlitwie* objawia się w szczególny sposób wyjątkowość synowskiej więzi Jezusa z Ojcem. Jest ona *rozmową Syna z Ojcem*, stanowiąc istotne źródło Jego nauczania i działania. Benedykt XVI zwraca uwagę na refleksję Kościoła pierwszych wieków nad modlitwą Jezusa, która doprowadziła do rozwiązania istotnych kwestii chrystologicznych. Przypomina w szczególności nauczanie *III Soboru Konstantynopolskiego (680-681)*, na którym precyzyjny naukowo chalcedoński język ubogacony został o głęboką duchową refleksję *Maksyma Wyznawcy* nad modlitewnym dialogiem Jezusa z Ojcem w Ogrójcu. Sobór potwierdził istnienie prawdziwej ludzkiej woli człowieka Jezusa, która nie została wchłonięta przez wolę boską.

Bp Andrzej F. DZIUBA

Studia Gnesnensia
Tom XXVIII (2014) 91–106

Paschalne obdarowanie Duchem Świętym

Streszczenie

Orędzie chrześcijańskie nie wywodzi się tylko ze zbawczego posłannictwa Jezusa Chrystusa. Od początku bowiem było ono zakorzenione także w posłannictwie Ducha Świętego. Bez wylania Ducha nie byłoby ono pełnym i prawdziwym. Pascha Ukrzyżowanego i osobowe zstąpienie Ducha Świętego rozpoczynają eschatologiczny czas Kościoła i jego posługę ewangelizacyjną, a dziś trwają w nowej ewangelizacji. Wieczne życie zmartwychwstałego Pana staje się zadaniem dla ludzi dzięki działaniu Ducha. To On ofiarowuje możliwość dojścia do uczestnictwa w tej paschalnej tajemnicy. Dotyczy to wszystkich ludzi dobrej woli, a nie tylko samych chrześcijan. Taka jest bowiem wielka tajemnica człowieka. Odsłania ją odwieczny Boży plan zbawienia, który osiągnął spełnienie w misterium paschalnym. Poszczególne tajemnice życia Chrystusa są jedynie rozwinięciem i ujawnieniem w czasie jednego misterium zbawienia pochodzącego od Boga, który jest miłością – Bogiem zawsze „miłującym ludzi”.

Jezus Chrystus *nowy Człowiek* i życie chrześcijańskie

Streszczenie

Błędne rozumienie człowieczeństwa Jezusa Chrystusa stanowi dzisiaj poważną przeszkodę w adekwatnym ujmowaniu problemu wiary, a zwrócenie się do Jego człowieczeństwa otwiera przed nią ciągle nowe perspektywy. W niniejszym artykule chodzi o uchwycenie zasadniczej relacji zachodzącej między Chrystusem dogmatu i Chrystusem wiary, która określa sposób bezpośredniego spotkania z Jego osobą i nawiązania z Nim wspólnoty. Innymi słowy, chodzi o przejście od dogmatu Kościoła, wyrastającego z przepowiadania nowotestamentalnego o Jezusie Chrystusie i z jego przekazywania w Kościele, do jego osobistego przyjęcia i przeżycia. Zwracamy szczególną uwagę na niektóre trudności, które dotyczą wiary w Jezusa Chrystusa.

Zasadniczy problem współczesnego doświadczenia chrześcijańskiego łączy się z nieadekwatnym rozumieniem ludzkiej doskonałości Chrystusa, na którą wskazuje Nowy Testament, nazywając Chrystusa „nowym Człowiekiem”. Zasadniczym przejawem tej nowości jest świętość, którą wyraźnie ukazuje Nowy Testament, nazywając Jezusa „Świętym Bożym” oraz wskazując na Jego wyjątkową postawę oraz Jego odbieranie z podziwem przez świadków. Ten wątek w nowotestamentalnym spojrzeniu na Chrystusa zasługuje na pogłębioną uwagę, ponieważ ma on bezpośrednio odniesienie do życia ludzkiego z dwóch powodów. Po pierwsze, Chrystus swoją świętość przekazuje ludziom za pośrednictwem sakramentów oraz – po drugie – zachęca, aby Go naśladować w dokonywanych wyborach i w sposobie postępowania.

Zmartwychwstanie Jezusa: istota, struktura i znaczenie dla osób ludzkich

Streszczenie

Termin *zmartwychwstanie* nie jest jednoznaczny. Dotyczy doprowadzenia człowieka zmarłego z powrotem do życia doczesnego, a także ożywienia martwego ciała w życiu wiecznym, które może wiązać się z uwielbieniem albo z potępieniem. Decydującym czynnikiem jest przyczyna. Zmartwychwstanie jest to ożywienie swojego ciała przez zmarłego człowieka. Jest to możliwe tylko wtedy, gdy istnieje ludzka substancja duchowa. Bez niej nie jest możliwe zmartwychwstanie, możliwe jest tylko wskrzeszenie.

Ks. Edward SIENKIEWICZ

Studia Gnesnensia
Tom XXVIII (2014) 137–149

Wiara w świetle absolutnej prawdy – refleksja na kanwie encykliki papieża Franciszka *Lumen fidei*

Streszczenie

W encyklice papieża Franciszka *Lumen fidei* obecny jest jeden z najważniejszych problemów epoki nowożytnej, również ponowoczesnej: dotyczący rozdarcia między wiarą a prawdą (p. 2). Przecistawianie ich sobie i traktowanie jako konkurencyjnych doprowadziło do głębokiego kryzysu cywilizacyjnego, w którym prawda przestała być problemem, a wiara wartością. Droga do przezwyciężenia go jest powrót do klasycznej myśli zawierającej w sobie zarówno helleńską, jak i judaistyczną koncepcję prawdy. Choć obie tradycje idą różnymi drogami, spotykają się w wydarzeniu wcielenia Słowa, znacząco je dowartościowującym. Ukazującym ponadto prawdę – odwołując się do symboliki trwałości i niezmienności – jako ostateczne kryterium ludzkiej wiedzy i moralności. Poza tym pozwalającą lepiej poznawać, wierząc, dzięki czemu poznawanie nie wycofuje się przed wymiarem tajemnicy.

Ks. Grzegorz WEJMAN

Studia Gnesnensia
Tom XXVIII (2014) 151–185

Duchowieństwo diecezjalne i zakonne na Pomorzu Zachodnim i ziemi lubuskiej w XIV wieku

Streszczenie

Wiek XIV to już w pełni wykrystalizowane zarówno granice diecezji kamieńskiej i lubuskiej, jak też i struktury kościelne wspomnianych biskupstw. Ta bogata rzeczywistość kościelna to wielka zasługa posługujących tutaj biskupów, ale także duchowieństwa zarówno diecezjalnego, jak i zakonnego.

Kapłani w tym czasie posługiwali w urzędach centralnych: oficjalaty i wikariaty generalne oraz pełnili funkcję administratorów diecezji, a także tworzyli kapituły katedralne i kolegiackie, jak również terytorialnych, w roli: archidiakonów i archiprezbiterów (diecezja kamieńska) oraz dziekanów (diecezja lubuska), a także posługiwali w: szkolnictwie, szpitalach, cechach, bractwach laickich. Tworzyli nade wszystko swoje wyjątkowe środowiska posługi i modlitwy poprzez wspólne życie w kapitułach katedralnych i kolegiackich, stowarzyszeniu mansjonarzy, kolegium wikariuszy i wikarii wieczystej (w diecezji lubuskiej), a także bractwa kalendowe i altarystów, a także obejmując różne altarie.

W diecezji kamieńskiej w tym czasie powstało 5 nowych klasztorów w ramach istniejących już zakonów, 4 klasztory w dwóch nowych wspólnotach zakonnych: kartuzów i krzyżaków, a nadto doszło do jednej inkorporacji, przeniesienia siedziby wiktorynów i likwidacji posiadłości templariuszy na korzyść joannitów, a w diecezji lubuskiej oprócz przejęcia posiadłości templariuszy przez joannitów, pojawiły się dwa nowe zakony: franciszkanie i kartuzi.

Ks. Paweł KIEJKOWSKI

Studia Gnesnensia
Tom XXVIII (2014) 187–203

Chrystus wielkim Prekursorem Ducha Świętego

Pneumatologiczny rys trynitarnej ekonomii zbawienia w teologii Paula Evdokimova

Streszczenie

Paul Evdokimov (1901-1970), jeden z najwybitniejszych współczesnych rosyjskich teologów prawosławnych, w swojej twórczości stale podkreśla rolę Ducha Świętego w trynitarnej ekonomii zbawienia. Wyraża to tajemnica wydarzenia Pięćdziesiątnicy. Autor ukazuje wzajemne relacje pomiędzy Synem a Duchem Świętym. Oboje są nazwani Parakletami aktywnie współdziałającymi w jednej historii zbawienia. P. Evdokimov podkreśla rolę Ducha Świętego w rozumieniu Kościoła, człowieka i jego zbawienia, ludzkiej twórczości oraz kultury. Wszystkie one są rzeczywistościami przenikniętymi nieustającą epiklezą.

Ks. Tomasz NAWRACAŁA

Studia Gnesnensia
Tom XXVIII (2014) 205–219

***Akoloutho* w Nowym Testamencie. Próba interpretacji w świetle eschatologicznej odpłaty dla świętych**

Streszczenie

Pójście za Chrystusem i naśladowanie Go jest jednym z najbardziej charakterystycznych elementów chrześcijaństwa. Ideał ten odbija się w życiu świętych, którzy w wierze i miłości do Boga i bliźniego potrafili działać w sposób zaskakujący i budzący podziw. Czyny świętych zmuszają do zastanowienia, tym bardziej, jeśli za autorem Apokalipsy zastanawiamy się nad towarzyszeniem (*akolouthia*) im ich własnych dzieł. Niniejszy artykuł podejmuje próbę interpretacji greckiego pojęcia w perspektywie odpłaty dla świętych.

Tajemnica Trójcy Świętej według „Dzienniczka” św. Faustyny Kowalskiej

Streszczenie

Artykuł przedstawia tajemnicę Trójcy Świętej w ujęciu św. Faustyny Kowalskiej. Podstawowym źródłem rozważań ukazujących fundamentalne zagadnienie dla wiary chrześcijańskiej, tajemnicę Boga Trójjedynego – Ojca, Syna i Ducha Świętego, jest „Dzienniczek” Apostołki Bożego Miłosierdzia. Analiza tego zagadnienia została przedstawiona w trzech punktach: 1) poznanie Trójcy Świętej, 2) życie wewnętrzne Trójcy Świętej i 3) zamieszkiwanie Trójcy Świętej w człowieku.

Justyna SPRUTTA

Studia Gnesnensia
Tom XXVIII (2014) 231–239

Mistyka katedry gotyckiej

Architektura sakralna jako obraz i symbol postawy modlitewnej

Streszczenie

Katedra gotycka nie jest tylko pozbawioną znaczeń, materialną strukturą, ale pełna symboli, sama staje się symbolem. Symbolikę teologiczną posiada np. rzut, wertykalizm i wypełniające świątynię światło. Także droga ku prezbiterium (z ołtarzem – „sercem” świątyni) rozumiana jest metaforycznie jako droga na Górę Syjon, prowadząca ze stanu grzechu do stanu łaski. Katedra gotycka stanowi również obraz Niebiańskiej Jerozolimy, do której symbolicznie, a do Jerozolimy jako miasta w Palestynie dosłownie dążono, przemierzając umieszczony na posadzce świątyni labirynt. Natomiast horyzontalizm katedry może odzwierciedlać uniwersalizm Chrystusowego daru zbawienia, a rzut świątyni i wpisana w ten rzut ludzka postać ewokująca samego Zbawiciela-Nowego Adama wyrażać prawdę o Jezusie Chrystusie jako Fundamencie Kościoła – żywej wspólnoty chrześcijan.

Biblijne uzasadnienie katolickiej teologii *sacramentum ordinis* według J. Ratzingera/Benedykta XVI

Streszczenie

Tradycyjna katolicka teologia, definiując *sacramentum ordinis*, widziała je przede wszystkim w związku z Eucharystią. Stało się to przedmiotem kontrowersji w czasach reformacji, a ożyło na nowo w dobie Soboru Watykańskiego II. Pilną potrzebą stało się więc zdefiniowanie sakramentu kapłaństwa poprzez związek z głosem słowa. Przemawiały za tym argumenty natury biblijnej. Powstał jednak konflikt pomiędzy tymi dwoma spojrzeniami; jedna z definicji ontologizuje kapłaństwo, druga czyni je tylko funkcjonalnym. By uzasadnić funkcjonalną teorię kapłaństwa, odwołano się do ofiary Jezusa na krzyżu jako absolutnie nowego kultu, który usuwa ofiary i kapłaństwo Starego Przymierza. Ratzinger znajduje rozwiązanie w interpretacji danych biblijnych, które prowadzą go do wniosku o sakramentalności słowa. Przyjęta perspektywa hermeneutyczna pozwala zobaczyć ciągłość idei starotestamentowych i zachować jedność kapłaństwa Chrystusa.

Kontemplacja Przebitego

Duchowość chrystocentryczna w ujęciu J. Ratzingera/Benedykta XVI

Streszczenie

Patrzenie na Jezusa Ukrzyżowanego, Jego kontemplacja jest dla Josepha Ratzingera/Benedykta XVI tematem niezwykle ważnym. Tematem ważnym nie tylko dla Jego duchowości, ale także dla całego Jego życia, bowiem kontemplacja oblicza Chrystusa powinna się stać centrum życia chrześcijańskiego. Dla człowieka wierzącego „patrzeć na Przebitego” powinno oznaczać przemianę całego życia. W postawie modlitewnej, w przemianie serca, w naśladowaniu życia Chrystusa, w Jego kontemplacji chrześcijanin ma możliwość odnalezienia sensu swojego życia. Życia, które może prawdziwie kształtować się jedynie w zażyłej przyjaźni, w poczuciu bliskości Jezusa Chrystusa. Najpełniej owa kontemplacja oraz bliskość z Jezusem realizuje się podczas Eucharystii, w której to następuje całkowita przemiana życia człowieka. Podczas Eucharystii, podczas spożywania chleba eucharystycznego dokonuje się otwarcie ludzkiego bycia na Boga, a otwarcie to z kolei prowadzi do otwarcia się na drugiego człowieka. Dlatego też – jak to podkreśla Joseph Ratzinger/Benedykt XVI – jedynie dzięki wpatrywaniu się w Miłość Ukrzyżowaną, dzięki zażyłej bliskości z Jezusem Ukrzyżowanym sens może odzyskać człowieczeństwo w dzisiejszym świecie.